

RENÉ VIERBERGEN

**‘Je hebt collega’s
nodig die je bij je kraag
durven te grijpen’**

Raadzaal

René Vierbergen neemt na twintig jaar afscheid als directeur van de gemeentelijke accountantsdienst Den Haag. “Ik heb mij altijd geprofileerd als Hagenees met liefde voor de stad. Voor de rest was ik een strenge en meedenkende accountant.”

TEKST PETER STEEMAN BEELD MICHIEL TER WOLBEEK

Hij was twee decennia directeur, maar zijn dienstverband gaat nog veel verder terug. In 1979 trad René Vierbergen in dienst bij de gemeentelijke accountantsdienst in de hofstad. “Op mijn allereerste werkdag ging ik op de fiets met mijn leidinggevende naar de GGD om rittenbriefjes van de ambulances te checken. Hij zei tegen de portier: ‘Dit is Vierbergen. Hij moet ’s ochtends om acht uur beginnen. Let er op.’ Het was in elk opzicht een andere tijd. Een baas was nog een baas.” Vierbergen heeft nooit de behoefte gevoeld om te zien of

‘Voor zover de beroepsregels het toelaten steek je ook een helpende hand toe.’

het gras aan de andere kant van de heuvel groener was. “Dit werk verveelt nooit. De hectiek is altijd groot. Van gesubsidieerde instellingen waar tekorten zijn tot processen die niet goed lopen. Zodra er iets mis gaat staan burgers op de stoep en maakt de gemeenteraad zich zorgen. Dat is mijn wereld. Ik reed een keer ’s ochtends naar mijn werk en hoorde in een radio-interview een wethouder zeggen: ‘Ik heb onze accountant gevraagd om het te onderzoeken.’ En ik wist van niets. Op zo’n moment voel ik mij vooral trots. Er is een probleem en men denkt aan mij om het op te lossen. Zo’n rol wens ik iedere accountant toe. Als gemeente-accountant ben je 24/7 met die stad bezig. Ik zat iedere dag om de tafel met bestuurders en ambtenaren. Waarover maak je je zorgen? En wat kan ik voor je betekenen? Dat kun je niet vergelijken met een accountant die twee keer per jaar langs komt. In dit werk zijn twee eigenschappen heel belangrijk. Je moet omgevings-sensitief en bestuurs-sensitief zijn. Anders heb je het lastig. Je moet in staat zijn problemen te signaleren en een *early warning* te geven. Een probleem kan variëren van een slecht lopend proces, onverwachte tekorten tot een instelling die bijna omvalt. Als je alleen de verantwoording controleert kom je daarbij niet in de buurt. Je moet een meedenkende sparringpartner zijn. En voor zover de beroepsregels het toelaten steek je ook een helpende hand toe. Daarin moet je wel voorzichtig zijn.”

Hoe lastig is dat?

“Ik heb mij altijd geprofileerd als Hagenees met liefde voor de stad. Voor de rest was ik een strenge accountant. Wel met een goed begrip voor bestuurders en ambtenaren. Ik heb dat spanningsveld nooit lastig gevonden. Een wethouder vroeg mij een keer of een bepaalde constructie onrechtmatig was. Het ging om de besteding van geld voor een ander doel dan waarvoor het was bestemd.

Daarvoor waren bestuurlijk heldere motieven. De raad was het er ook mee eens. Ze overtraden alleen wel de regels. Ik gaf als antwoord: Ja, dat is onrechtmatig. Als je het wilt doen is het zaak om tegen de gemeenteraad te zeggen dat het onrechtmatig is en wat je motieven zijn om het toch te doen. Als het dan later door mij wordt gecontroleerd en als onrechtmatig wordt benoemd is niemand verrast. Zo is het ook gegaan.”

René Vierbergen probeert mensen niet te verrassen. “Daarom geef ik ruim van tevoren aan wat de gevolgen zijn als iets niet wordt gedaan. In 2004 werd de rechtmatigheidscontrole bij gemeentes ingevoerd. De accountant moest voortaan checken of de gemeente zich aan alle wet- en regelgeving had gehouden. Ik heb toen zowel tegen de raad als het college gezegd dat het wel drie jaar zou duren om dat op orde te krijgen. Zo voorkom je onnodige discussies. Dat heb ik geleerd. Twintig jaar geleden dacht ik daar niet over na. Wat ook helpt is dat je een accountantsapparaat van veertig mensen achter je

RENÉ VIERBERGEN

René Vierbergen (62) is geboren en getogen in Den Haag en studeerde via de NIVRA-opleiding af als register-accountant. Hij werkte van september 1979 tot eind december 2020 bij de Gemeentelijke Accountantsdienst Den Haag, de laatste twintig jaar als directeur. Tot medio 2021 blijft hij als adviseur actief voor de gemeente Den Haag. Vierbergen was daarnaast voor het NIVRA actief als docent administratieve organisatie en als kwaliteitstoetsers. Ook had hij zitting in diverse werkgroepen en commissies van en voor overheidsaccountants. Hij heeft als hobby krijgsgeschiedenis, houdt van langeafstandswandelingen, muziek en is een echte gastronoom. Hij woont met zijn echtgenote in Leiderdorp.

hebt. Je voelt de geborgenheid van een solide club die iedere opdracht toetst. Mogen we deze opdracht doen? En hoe gaan we het doen? Zo voorkom je dat enthousiasme en affiniteit met de opdrachtgever je oordeelsvorming vertroebelen. Je hebt collega's nodig die je bij je kraag →

‘Heel soms is het beter dat een opdracht naar een accountant van buiten gaat.’

durven te grijpen als je te hard van stapel loopt. Heel soms is het beter dat een opdracht naar een accountant van buiten gaat. Omdat je kennis tekortschiet of om te voorkomen dat je je vinger in een wespennest steekt. Uiteindelijk is er altijd nog een commissie vaktechniek waaraan je kan vragen of je naar links of naar rechts moet.” Vierbergen heeft in zijn jaren bij de hofstad meerdere malen niet-goedkeurende accountantsverklaringen afgegeven; soms bij herhaling omdat zaken niet op orde waren. “Den Haag vroeg halverwege de jaren negentig een Artikel 12-status aan. Het beheer was een bende. Verantwoordingen waren onder de maat. De jaarrekeningen liepen in die periode drie jaar achter. Den Haag kreeg een miljard gulden om er weer bovenop te komen. Het duurde ruwweg tien jaar om van een oordeelonthouding naar een goedkeurende verklaring te gaan. Dat geeft aan hoe weerbarstig dat

proces is. Voor mij als accountant was het misschien wel de mooiste periode. De hele gemeente was bezig om grip te krijgen op de tekorten en processen te verbeteren. Er zat een *schwung* achter. Ik heb in die tijd ook veel privatiseringen begeleid. Ik werd de accountant van geprivatiseerde clubs. Daar zat van alles tussen. Van de schouwburg tot het gemeentemuseum. Ook de voorlopers van Eneco en Vestia had ik als klant. Mijn wereld werd steeds boeiender.”

Niet iedere privatisering werd een succes. Voel je je daar als accountant verantwoordelijk voor?

“Ik ben de accountant van Vestia geweest in een periode dat het werd opgebouwd. Ze waren goed bezig. Toen ze eenmaal een bepaalde omvang hadden bereikt verviel het lijntje met de gemeentelijke accountantsdienst. Dat het daarna mis is gegaan vind ik echt zonde.”

Beïnvloedt het feit dat Den Haag ook het centrum van de politieke macht is je werk als gemeente accountant?

“Daarvan merk je weinig. Wat wel grappig is, is dat je een kruisbestuiving ziet in politici tussen het Rijk en de gemeente. Regelmatig worden raadsleden en wethouders

HANDREIKING GEMEENTELIJKE ACCOUNTANTSDIENST

Alleen de gemeenten Amsterdam en Den Haag kennen een eigen Gemeentelijke Accountantsdienst (GAD). Maar volgens de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) overwegen steeds meer gemeenten de controle op de jaarrekening in eigen hand te houden.

Medio 2020 publiceerde de VNG daarom een Handreiking Besluitvorming gemeentelijke accountantsdienst.

De handreiking zet voor- en nadelen van een GAD op een rij, aangevuld met risico's en tips. Een belangrijk voordeel is volgens de VNG de goede aansluiting tussen externe en interne controle. "Accountants van de GAD zijn het hele jaar door aanwezig en kennen de organisatie, de omgeving en de raadsleden." Tegelijk benadrukt de VNG het belang van professionele afstand: "Wanneer een GAD te veel bemoeienis heeft met de organisatie bestaat wel het risico dat de objectiviteit negatief wordt beïnvloed."

Voor de oprichting van een gemeentelijke accountantsdienst bevat de publicatie een stappenplan en een reeks vragen die als basis kunnen dienen voor een gesprek over de wenselijkheid van een GAD. Ook adviseert de VNG om een koepelorganisatie voor GAD's op te zetten, met name voor kwaliteitsborging en vaktechnisch overleg. De handreiking is als pdf beschikbaar via vng.nl.

Tweede Kamerlid, minister of staatssecretaris. Omgekeerd worden ministers en parlementariërs hier burgemeester of wethouder. Dat komt omdat die twee instituten dicht bij elkaar liggen."

Hoe voorkom je tunnelvisie als je ergens zo lang werkt?
"Als directeur Accountantsdienst word je voor vijf jaar benoemd. Daarna kun je worden herbenoemd. Wordt het een kunstje wat ik doe? Die vraag moet je jezelf ieder keer stellen. Als je op de automatische piloot je werk doet, schiet je te kort. Naar de klant maar ook naar je collega's. Je eigen club houdt je scherp. Ze spreken je tegen, komen met andere ideeën. Ik heb veel aan mijn tweede man gehad, Henk van der Heijden. Hij was een vaktechnische kei. Net als iedere accountant heb ik wel eens situaties gehad waar ik mijn rug recht moest houden. Een enkele keer bezorgt je dat een slapeloze nacht. Ik heb niet alleen vrienden in dit huis."

Een terugkerend refrein van critici is dat je als gemeente accountant niet onafhankelijk kan zijn omdat je in dienst bent bij de organisatie die je controleert, weet hij. "Toen in 2012 de kwaliteit van de Gemeentelijke Accountantsdienst

werd doorgelicht door de lokale rekenkamer kwam dat aan de orde. Die hadden daar externe accountants voor ingehuurd. Ze vroegen of ik bijzondere aandachtspunten had. Die had ik. Controleer mijn onafhankelijkheid. Zoek het tot op het bot uit. De rekenkamer keek of het op papier allemaal netjes was geregeld. Daarnaast zoomden ze in op twee boeiende dossiers. Een ging over de afwaardering van grondexploitaties. De toenmalige recessie leidde tot zeer forse verliezen. Ik opereerde in een context waarin de noodzaak tot afwaardering geen warm onthaal kreeg. Toch moest het. Dat waren pittige discussies. Uiteindelijk heeft Den Haag ongeveer een kwart miljard afgewaardeerd op haar grondexploitaties. Een ander dossier was ADO. Vrijwel iedere gemeente is er aan gehecht om zijn voetbalclub in stand te houden. De gemeenteraad had ons gevraagd om een onderzoek uit te voeren naar de financiële status van ADO. Dan begeef je je in een krachtenspel waar je u tegen zegt. Voor onze aanpak in beide dossiers kregen we groene vinken. Met die uitkomst is in mijn ogen de discussie over onze onafhankelijkheid in loondienst gesloten." ←